

Demokrasi Kültürüne Etkisi Bağlamında Siyasal Katılım ve Teorik Açılımlar

Political Participation and Theoretical Expansions in the Context of Its Impact on Democratic Culture

Taylan Can Doğanay

*Department of Politics and Social Sciences, Karamanoğlu Mehmetbey University, Karaman, Türkiye,
taylancandoganay@gmail.com*

Özet

Bu çalışmada siyasal katılıma ilişkin erken dönem ve güncel araştırmalar, alternatif yaklaşımların belirlenebilmesi amacıyla birer inceleme nesnesi olarak ele alınmaktadır. Erken dönem araştırmaları içeren çalışmalar, siyasal katılımı liberal ve katılımcı demokrasi bağlamında, meşruiyetin ve demokratik siyasal sistemin temeli olarak konumlandırırken; modern yaklaşımlar, bireylerin eylemleri ve kolektif etkileşimler yoluyla katılımın kapsamını genişletmiştir. Bilgi dolaşımının hızlanması ve dijitalleşmenin etkisiyle siyasal katılım, bireysel tercihlerden ziyade toplumsal ve küresel bağlamlarda işleyen bir yapı haline gelmiştir. Ancak, eşit katılımın sağlanamaması ve sosyal eşitsizliklerin derinleşmesi, katılım mekanizmalarının eleştirel bir gözle yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bakımdan araştırmada literatüre dayalı karşılaştırmalı bir nitel yöntem ile alternatif yaklaşımların esnek çerçevesinin belirginleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Siyasal Katılım, Demokrasi, Sivil Kültür

Abstract

Studies encompassing early research position political participation within the context of liberal and participatory democracy, framing it as the foundation of legitimacy and democratic political systems. In contrast, modern approaches have expanded the scope of participation through individual actions and collective interactions. With the acceleration of information flow and the impact of digitalization, political participation has evolved into a structure operating in social and global contexts rather than being limited to individual preferences. However, the inability to achieve equal participation and the deepening of social inequalities highlight the need for a critical reassessment of participation mechanisms. In this regard, the study aims to highlight the flexible framework of alternative approaches through a literature-based comparative qualitative method.

Keywords: Political Participation, Democracy, Civil Culture

For Citation: Doğanay, T. C. (2025). Demokrasi Kültürüne Etkisi Bağlamında Siyasal Katılım ve Teorik Açılımlar. *Journal of Academic Value Studies*, 11(1), 265-278. <http://dx.doi.org/10.29228/javs.80267>

Received: 11.01.2025 Accepted: 18.03.2025

This article was checked by *intihal.net*

1. Giriş

Siyasal katılım, bireylerin siyasal süreçlere dâhil olma ve siyasal karar alma mekanizmalarını etkileyebilme amacıyla gerçekleştirdiği eylem ve davranışların bütünüdür. Bu kavram, vatandaşların demokratik sistemlere olan bağlılığını ve siyasal sistem üzerindeki etkinliğini belirleyen temel unsurlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Siyasal katılım, yalnızca oy verme gibi geleneksel yöntemlerle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda dilekçe sunma, protestolara katılma, siyasal örgütlenmelere dâhil olma ve siyasal karar alıcılarla iletişim kurma gibi çeşitli yolları da kapsamaktadır (Kahraman, 2011: 54).

Demokratik sistemlerin işleyişi açısından vazgeçilmez bir unsur olan siyasal katılım, siyasal kararların meşruiyetini arttırmakta ve vatandaşların siyasal sistem üzerindeki etkisini görünür kılmaktadır. Ancak bu süreç, bireylerin ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulları tarafından şekillenmektedir. Sosyoekonomik statü, eğitim düzeyi ve siyasal bilgi birikimi, bireylerin siyasal katılım düzeyini belirleyen başlıca faktörler arasında yer almaktadır.

Teorik olarak ele alındığında, siyasal katılım, bireylerin siyasal sisteme ilişkin tutumlarını ve davranışlarını anlamada temel bir çerçeve sunmaktadır. Siyasal katılımın kapsamı, bireylerin pasif olarak sistemin işleyişini kabul etmesi ile aktif olarak siyasal süreçlere müdahil olması arasında değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda, siyasal katılım, bireylerin demokratik sistemlere yönelik güvenini artırmakta ve demokrasinin, özellikle de demokrasi teorileri içerisinde katılımcı demokrasinin temelini oluşturmaktadır (Ateş, 2015: 287).

Ancak siyasal katılımın modern-demokratik siyasal sistemlerle birlikte bir olgu halini aldığı genel kabul görse de; tarihsel bağlamı pek tabii meşruiyet kavramıyla açıklanabilmektedir. Meşruiyet, siyasal otoritenin kabul edilebilirliğini ve literatürel kökeni itibarıyla pejoratif bir ifade olarak düşünülmemesi kaydıyla, razı gelme hali olarak itaatın gerekliliğini açıklayan temel bir kavramdır. Bu olgu, tarihsel kökeninde toplumların meydana getirdikleri siyasal iktidarı kamusal kılma biçimlerinde meydana gelen değişimleri ifade etmektedir ki; meşruiyet, tarih boyunca farklı öğelerle gerekçelendirilmiş ve siyasal sistemlerin istikrarını sağlama aracı olarak işlev görmüştür.

Meşruiyetin tarihsel bağlamı incelendiğinde, siyasal katılım ile meşruiyet arasındaki ilişki, farklı dönemlerde farklı biçimlerde ortaya çıkmıştır. Antik çağlarda meşruiyet, genellikle tanrısal bir otoriteye dayanırken, bireylerin siyasal katılımı sınırlı kalmış; meşruiyet, genellikle tanrısal kökenlere dayandırılmıştır. Kralların veya yöneticilerin ilahi bir yetkiyle yönetme hakkına sahip oldukları düşüncesi, bu dönemin belirleyici meşruiyet anlayışını oluşturmuştur. İlk tarihsel karşılığı olarak Antik Mısır'da firavunlar, tanrılarla doğrudan bağlantılı kişiler olarak görülmüş ve otoriteleri bu temele dayandırılmıştır. Bu yaklaşım, siyasal otoritenin sorgulanmasını engellemiş ve salt iktidarı güçlendirmiştir.

Orta Çağ'a gelindiğinde, dinsel ideolojilerin etkisiyle meşruiyetin temelleri güçlenmiş, ancak halkın siyasal süreçlere dahil olma düzeyi, hiyerarşik düzenin bir gereği olarak düşük seviyede seyretmiştir. Meşruiyetin dinsel dayanakları, Hristiyanlık ve İslam gibi büyük dinlerin etkisiyle belirginleşmiştir. Avrupa'da Tanrı'nın Kralları anlayışı, monarşilerin meşruiyetini pekiştirirken, İslam dünyasında siyasal otorite, hem dinî hem de dünyevî liderlik işlevlerini birleştiren halifelik kurumu üzerinden açıklanmıştır. Bu dönemde meşruiyet, dinsel ideolojilerle desteklenmiş ve iktidara itaat ahlaki bir yükümlülük olduğu fikri güçlendirilmiştir (Eroğul, 1991: 19).

Modern dönemde meşruiyet, sekülerleşme süreci ve toplumsal sözleşme teorilerinin etkisiyle, bireylerin rızasına dayalı bir temele oturtulmuştur. Aydınlanma düşüncesi, siyasal otoritenin kaynağını Tanrı'dan topluma taşımış ve meşruiyetin rasyonel bir çerçevede açıklanmasını mümkün kılmıştır. John Locke, Jean-Jacques Rousseau ve Thomas Hobbes gibi düşünürler, siyasal otoritenin meşruiyetini bireylerin rızasıyla ilişkilendirmiştir. Özellikle Rousseau'nun toplumsal sözleşme teorisi, meşruiyeti halk egemenliği ve genel irade kavramları üzerinden tanımlamıştır.

Sözleşme teorisiyle birlikte bir şahsın fiziki varlığı üzerinden cisimleşen iktidarın, soyut bir kavram olarak görüldüğü, siyasetin mistik bir varoluş olarak dolaşıma sunduğu anlayışının aksine rasyonelleştiği anlaşılmaktadır. Eylem belirleyici imgelerin geleneksel öğelerden arındırılması, rasyonalizmi idealizm ile buluşturmuştur. 18. Yüzyıl'da ideolojilerin birer düşünce sistemi olarak belirlenmesi bu düşünsel olumsuzluğun bir sonucudur. Fakat bu sonucun ulus devletin egemenlik kurgusu içerisinde belirleyici olması için romantizmin; ideolojilerin sınıfsal eklemlenmesinin, tarihsel süreçte gerçekleşmesi beklenilmiştir.

2. Siyasal Katılım

Sanayi devrimi ve rasyonalizm ekseriyetinde modernleşme süreçleriyle birlikte, meşruiyet olgusu daha karmaşık bir hâle gelmiştir. Bu karmaşık felsefi yapıyı idealize eden ilk teorisyenlerden Max Weber, meşruiyeti üç ideal tipe ayırarak geleneksel meşruiyet, karizmatik meşruiyet ve yasal-rasyonel meşruiyet olarak tarihsel bir sınıflandırma yapmıştır. Weber'e göre, modern devletlerde yasal-rasyonel meşruiyet, hukuki düzenlemeler ve rasyonel bürokratik yapı üzerinden meşruiyetin sağlanmasında belirleyici olmuştur (Taşdelen, 2010: 23).

Belirtildiği üzere siyasal katılım ve meşruiyet, demokratik siyasal sistemlerin istikrarı ve sürdürülebilirliği açısından birbirini tamamlayan iki temel kavramdır. Siyasal katılım, bireylerin siyasal süreçlere dahil olarak siyasal otorite üzerinde etki yaratmasını ifade ederken, meşruiyet, bu otoritenin kabul edilebilirliği ve itaatın gerekçelendirilebilirliği ile ilgilidir. Siyasal katılım kavramı, bireylerin siyasal sistemle olan ilişkisini aktif bir bağlamda tanımlarken; meşruiyet, bu ilişkinin hangi temeller üzerinde şekillendiğini açıklayan normatif bir çerçeve sunmaktadır.

Demokratik siyasal sistem ve katılım arasındaki normatif çerçeve, aslında meşruiyet kavramının yasal-rasyonel boyutuyla belirginleşmektedir. Siyasal katılımın bir hak olarak tanımlanması, modern siyasal düşüncede bireylerin özgürlük ve eşitlik ilkelerine dair doğuştan gelen haklarına dayanmaktadır. Siyasal katılım, bireylerin yöneticilerini seçme, iktidarın kamusal niteliğini gösteren politikaları üzerinde etkide bulunma ve temsil mekanizmalarında söz sahibi olma imkânını sunmaktadır. Bu bağlamda, siyasal katılım hakkı, bireylerin kendi kaderlerini tayin edebilme kapasitelerini artırmakta ve siyasal sistemle olan bağlarını güçlendirmektedir.

Uluslararası insan hakları belgelerinde siyasal katılım, temel bir hak olarak açıkça tanımlanmıştır. 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 21. maddesi, herkesin doğrudan veya seçilmiş temsilciler aracılığıyla kendi hükümetine katılma hakkını vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 25. maddesi, bireylerin kamusal katılma ve özgür seçimler yoluyla temsil edilme hakkını güvence altına almaktadır. Bu metinler, siyasal katılımın evrensel bir hak olarak kabul edilmesinin yasal ve rasyonel boyutunu oluşturmaktadır.

Siyasal katılımın bir hak olarak değerlendirilmesi, aynı zamanda eşitlik ilkesini de içermektedir. Siyasal katılım hakkı, bireyler arasında ayırım gözetmeksizin, her vatandaşın siyasal süreçlerde eşit bir biçimde yer almasını garanti altına almaktadır. Bu bağlamda, bu hak, sosyoekonomik statü, etnik kimlik, cinsiyet veya diğer ayrımcı faktörlerin bireylerin siyasal süreçlere katılımını engellemesini önlemeyi hedeflemektedir.

Ancak, siyasal katılım hakkının hayata geçirilmesi, yalnızca bu hakkın tanınmasıyla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda bu hakkın kullanımı için gerekli koşulların sağlanmasını gerektirmektedir. Eğitim, siyasal bilgiye erişim ve örgütlenme özgürlüğü gibi unsurlar, bireylerin bu hakkı etkin bir şekilde kullanabilmesi için kritik öneme sahiptir. Siyasal katılım hakkının ihlali veya sınırlandırılması, yalnızca bireysel özgürlükleri zayıflatmakla kalmamakta, aynı zamanda demokratik sistemlerin meşruiyetini de krize uğratmaktadır.

Demokratik sistemler açısından değerlendirildiğinde, siyasal katılım, yalnızca bireylerin siyasal sistem üzerinde etkili olmasını sağlamamaktadır; aynı zamanda otoritenin toplum tarafından kabul edilmesi ve desteklenmesi için gerekli zemini oluşturmaktadır. Siyasal katılımın geniş tabanlı olduğu sistemlerde, meşruiyet daha güçlü bir şekilde tesis edilmekte; katılımın sınırlı olduğu veya belirli grupları dışlayan sistemlerde ise meşruiyet krizi yaşanması ve **anti-demokratik** siyasal sistemlerin belirmesi olası hale gelmektedir (Ergil, 1989: 119).

Siyasal katılım ile meşruiyet arasındaki ilişki, aynı zamanda bireylerin siyasal etkinlik hissi ile de yakından ilişkilidir. Siyasal katılım, bireylerin sisteme güvenini artırarak, meşruiyetin daha sürdürülebilir bir zeminde gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Güldiken ve Aslan, 2006: 73). Meşruiyetin zayıfladığı durumlarda ise siyasal katılım azalma eğilimi göstermekte ve bu durum, sistemin krizlerle karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, siyasal katılım ve meşruiyet arasındaki ilişki, karşılıklı bir etkileşim bağlamında ele alınmalı ve bu etkileşim, siyasal sistemlerin analizinde temel bir çerçeve olarak değerlendirilmelidir.

En nihayetinde meşruiyet ve siyasal katılım arasındaki konsolide olma durumu, ulus devletlerin egemenlik kurgusunun kurumsallaşmasını sağlamıştır. Bu ikililik, bir yandan ulus devletin kendi sınırları içerisindeki mutlak egemenlik anlayışını, diğer yandan bu sınırların ötesindeki uluslararası düzenle uyum ihtiyacını ifade etmektedir. Egemenlik, ulus devletinin siyasal düzenini ve otoritesini hem içsel hem de dışsal düzlemde inşa etmesinin temelini oluşturmuştur.

Ulus devletin egemenlik kurgusu, tarihsel olarak, Orta Çağ'ın feodal düzenine ve çok merkezli otoritelerine karşı bir tepki olarak şekillenmiştir ki; rasyonalizm ile idealizm arasındaki tarihsel süreci tanımlayan modernleşme kavramının en genel ifadesiyle, 15. ve 16. Yüzyıl itibarıyla merkezileşme sürecine giren Batı Avrupa tarihiyle ilişkilendirilmektedir (Unbehau, 2006: 25).

Özellikle 1648 Vestfalya Antlaşmaları, ulus devletlerin mutlak ve bölünmez egemenlik anlayışının başlangıç noktası olarak kabul edilmiştir. Bu süreçte egemenlik, devletin kendi sınırları içerisinde yasaları koyma, uygulama ve yargılama yetkisinin mutlak sahibi olması anlamına gelmiştir. İç egemenlik, devlete toplumsal düzeni sağlama, siyasal kararları alma ve otoriteyi tekelleştirme hakkını sunmuştur. Bu bağlamda, ulus devlet, bireylerin siyasal bağlılığını yalnızca devlete yönlendiren bir kimlik inşası ve meşruiyet mekanizması oluşturmuştur.

Dış egemenlik ise ulus devletin diğer devletlerle olan ilişkilerini düzenlemiş ve uluslararası hukuk çerçevesinde eşitlik prensibini temel almıştır. Bu anlayış, her devletin kendi iç işlerinde bağımsız ve diğer devletlerden müdahaleye kapalı olduğu fikrini pekiştirmiştir. Ancak, bu durum uluslararası sistemdeki güç asimetrisiyle çelişmiştir. Egemenlik kurgusu, bir yandan devletler arasındaki eşitlik iddiasını taşıırken, diğer yandan hegemonik güçlerin uluslararası düzene yön vermesini engelleyememiştir.

Ulus devletin egemenlik kurgusu, aynı zamanda modernitenin siyasal kurumları belirlemesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Kurumsallaşma olarak belirtilen bu evre, devletin merkezi otoritesini güçlendiren, vatandaşlık temelli bir siyasal topluluk inşasını ve ulusal kimliği merkeze alan bir ideolojiyi teşvik etmiştir. Ulus devlet, egemenlik kurgusunu yalnızca siyasal ve hukuki araçlarla değil, aynı zamanda ulusal eğitim sistemleri, resmi dil politikaları ve kültürel homojenlik arayışıyla da yapılandırmıştır.

2.1. Kültür ve Demokratik Sistem

Hungtingon ve Dominiquez (1975: 68-69) meşruiyet ve siyasal katılım arasındaki konsolide olma durumunu, kurumsallaşma evresinde sona yerleştirmektedir. Geleneksel siyasal yapıların yıkılmasıyla birlikte otorite -meşru iktidar-sisteminin rasyonalize edilmesi ilk evre olarak tanımlanmaktadır. Modernleşme süreciyle paralellik gösteren bu evrede seküler bir toplum, laik bir siyasal düzen oluşturmakta; vatandaşlık statüsünün eşitlenmesi sağlanmaktadır. Erken dönem ulus devletlerin geçirdiği reform hareketleri aslında bu evrenin içeriğini oluşturmaktadır; askeri ve bürokratik modernizasyon politikalarının gerçekleşmesiyle bu evre ulusal birliğin ve merkezileşmenin sağlandığı bir evredir. Çünkü siyasal iktidarın merkezileşmesi gerekliliğine ve başarısına bağlı olarak kurumsallaşma evresi tamamlanabilmektedir.

Burada belirtilmesi gereken 20. Yüzyıl'ın ilk çeyreğine denk gelen askeri ve bürokratik modernizasyonun, toplumların içerisinde siyasal ve ulusal bilinci taşıyan, Fransız İhtilali'nin düşünsel ve tarihsel koşullarından etkilenmiş, pozitivist toplumsal sınıfları da ortaya çıkarmış olduğudur ki; ikinci evre ise siyasal sistemin demokratik düzleminin toplumsal genişliğinin sağlandığı bir evredir. II. Dünya Savaşı öncesi anti-demokratik otoriter ve totaliter sistemler incelendiğinde siyasal katılım tek iktidar bloğunda yoğunlaştığı görülmüştür. Dolayısıyla ikinci evre olabildiğince toplumsal sınıfları içeren geniş bir sistem dönüşümü, demokratik siyasal sistemin kurumsallaşması için gerekli olan bir tarihsel olgu olarak kabul görmektedir.

Kurumsallaşmanın son evresinin ise meşruiyet ve siyasal katılım arasındaki konsolide olma durumuyla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Geniş toplumsal sınıfları içeren siyasal sistem içerisine katılan toplumun ihtiyaç ve istemlerine karşı duyarlılık, meşru iktidarın kolektif temsiliyet üzerinden dağılmasını sağlamakta ve kurumsallaşma sürdürülebilir olmaktadır.

Bu durum 21. Yüzyıl itibarıyla siyasal katılımın, gelişen haklar silsilesi veya demokrasinin kritiği olmanın ötesinde siyasal sistemin de kendisi olduğuna işaret etmektedir. Çünkü modern siyasal kavrayış perspektifinde alındığında, siyasal katılım, bir demokratik siyasal sistemde meşruiyetin iki temel boyutunu desteklemektedir: Normatif meşruiyet ve işlevsel meşruiyet (Parsons, 1964). Normatif meşruiyet, bireylerin siyasal sistemin değer ve normlarına olan bağlılığıyla şekillenirken, işlevsel meşruiyet, sistemin toplumsal talepleri karşılamaadaki etkinliğiyle ilişkilendirilmektedir. Katılımın eşit bir şekilde dağılması, her iki boyutu da doğrudan etkileyen bir faktördür. Siyasal süreçlere eşit erişim, normatif meşruiyetin güçlenmesini sağlarken, geniş katılım, işlevsel meşruiyetin devamlılığını garanti altına almaktadır. Bu bağlamda, katılımın sınırlı veya dengesiz olduğu durumlar, sistemin her iki boyutunda da krize yol açmakta ve demokratik

kurumsallaşmayı zayıflatmaktadır. Katılım eksikliği, özellikle marjinal gruplar açısından, siyasal süreçlere yabancılaşmayı ve temsiliyet sorunlarını derinleştirmektedir. Siyasal yabancılaşma, bireylerin sisteme olan güvenini zedelemekte ve siyasal süreçlerdeki etkisizlik hissini artırmaktadır. Bu durum, demokratik sistemlerin temel ilkelerinden biri olan kapsayıcılık ilkesini ihlal etmektedir. Siyasal yabancılaşma, hem bireysel düzeyde hem de toplumsal düzeyde siyasal davranışların yönünü belirleyen önemli bir değişken olarak değerlendirilmektedir. Temsil yetersizliği, yalnızca bireylerin siyasal süreçlere katılımını sınırlamakla kalmamakta, aynı zamanda toplumsal eşitsizlikleri yeniden üreten bir mekanizma olarak işlev görmektedir. Temsil yetersizliğinin meşruiyet üzerindeki etkisi, siyasal sistemin kurumsallaşma sürecine doğrudan yansımaktadır. Kurumsallaşma, demokratik değerlerin siyasal yapılar içinde yerleşmesini ve süreklilik kazanmasını ifade eder. Ancak, temsilde adaletsizlik veya eşitsizlik, kurumsallaşmanın normatif temellerini zayıflatarak sistemin uzun vadeli istikrarını tehdit etmektedir. Dolayısıyla, katılımın eşit bir şekilde dağılması, sadece mevcut kurumlara olan güvensizliği artırmakla kalmamakta, aynı zamanda yeni kurumsal düzenlemelere olan talebi de baskılamaktadır. Siyasal sistemlerin kurumsallaşma süreçlerinde siyasal katılım ve meşruiyet arasındaki ilişki, bir döngü olarak ele alınabilmektedir (Afşar, 2017: 193). Bu döngüye göre, geniş katılım, güçlü meşruiyeti desteklerken, güçlü meşruiyet de katılımın artırılmasını teşvik eden bir yapı oluşturmaktadır. Ancak bu döngünün kırılması, demokratik sistemlerde ciddi krizlere yol açmaktadır. Katılım eksikliği, meşruiyeti zayıflatmakta; zayıf meşruiyet ise bireylerin siyasal süreçlere olan ilgisini azaltarak daha dar bir katılıma neden olmaktadır.

Demokratik siyasal sistemler kendi içerisinde “katılımcı demokrasi” gibi katalizör unsurlar üreterek, katılımı olabildiğince sağlayabilmektedir. Demokrasinin modern türevi olarak değerlendirebilecek olan katılımcı demokrasi fikri de demokratik siyasal sistemin sınırlı katılımı aşabilme düşüncesine dayanmaktadır. 20. Yüzyıl ortaları itibarıyla Huntington ve Dominquez’in (1975) belirttiği, meşru iktidarın kolektif temsiliyet üzerinden dağılması, belirli toplumlarda gerçekleşmemiş, demokratik siyasal sistemlere entegre olamayan toplumlar tek veya sınırlı iktidar bloğunun baskısına maruz kalmıştır. Ancak gelişmekte olan ve gelişmiş ülke toplumlarının da ekonomik eşitsizliklerin meydana getirdiği bir sınırlı temsiliyet durumu yaşadıkları gözlemlenmiştir. Liberal demokrasi düşüncesiyle sınırlı katılım ve/veya seçkin sınıflara sunulan imtiyazlara karşı eleştirel bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. 1960’lı yıllarda aksiyona geçen toplumlar, geniş katılım hakkının toplumsal hareketlerle elde edilmesini sağlamış; böylece katılımcı demokrasi ile kavramsallaştırılmıştır.

Pateman (1970) katılımcı demokrasiyi salt bir hak olarak değil; aynı zamanda demokratik bir kültürün oluşacağı, rasyonel eyleme dayalı bir süreç olarak tanımlamıştır. Pateman’ın tanımlaması demokratik sistemlerin yalnızca siyasal kurumlar aracılığıyla değil, toplumsal normlar ve değerler aracılığıyla da işleyebileceğini göstermektedir. İlaveten demokratik kültürün bireylerin siyasal tutumları ve toplumsal bağlamdaki rollerine dayalı olarak şekillendiği vurgulanmaktadır. Almond ve Verba (1963), demokratik kültürü, bireylerin siyasal sistemle olan etkileşimlerini açıklayan bir çerçeve olarak ele almış ve bu kültürün; katılımcı, özne ve parokyal kavramlarıyla betimledikleri bir denge üzerinden inşa edildiğini ileri sürmüşlerdir. Katılımcı kavramı, bireylerin siyasal süreçlere aktif bir şekilde dahil olduğu ve siyasal karar alma mekanizmalarında doğrudan ya da dolaylı olarak etkili olduğu bir kültürel bir parçayı ifade etmektedir. Bu bağlamda, katılımcı bireyler, sistemin işleyişini anlamakta, siyasal haklarını kullanmakta ve yöneticilere hesap sormak gibi sorumluluklar üstlenmektedir. Katılımcı kültür, bireylerin siyasal sistemi hem desteklediği hem de gerektiğinde eleştirebildiği bir dinamik dengeye işaret etmektedir. Almond ve Verba (1963: 24), bu tür bir kültürün demokratik sistemlerin sürdürülebilirliği açısından kritik bir öneme sahip olduğunu belirtmişlerdir. Özne kavramı, bireylerin siyasal sistemi bir otorite kaynağı olarak kabul ettiği, ancak bu sistem üzerinde doğrudan bir etkide bulunmadığı bir kültürel parçadır. Özne kültüründe bireyler, siyasal kurumları ve yasaları tanımakta, ancak siyasal karar alma süreçlerine müdahil olmamaktadır. Bu kavramsallaştırma, bireylerin siyasal sistemle ilişkisini daha pasif bir bağlamda tanımlamakta ve otoriteye boyun eğme eğilimini içermektedir. Özne kültürünün, genellikle otoriter rejimlerde veya demokratik katılımın sınırlı olduğu toplumlarda yaygın olarak görüldüğü ifade edilmiştir (Almond ve Verba, 1963: 32). Parokyal kavramı ise, bireylerin siyasal sistemle neredeyse hiçbir etkileşim içinde olmadığı, siyasal süreçlerden uzak durduğu bir kültür biçimini ifade etmektedir. Parokyal kültürde bireyler, siyasal sistemi anlamamakta, süreçlere dahil olmamakta ve siyasal otoritenin kararlarına duyarsız kalmaktadır. Bu kavramın ifade ettiği kültürün, genellikle geleneksel toplumlarda veya merkezi bir siyasal otoritenin etkin olmadığı bölgelerde gözlemlendiğine değinilmiştir (Almond ve Verba, 1963: 37).

Pateman’ın katılımcı demokrasi anlayışı, bu bağlamda, demokratik kültürün katılım odaklı bir dönüşümle güçlenebileceğine işaret etmektedir. Almond ve Verba’nın analizinde, bireylerin siyasal katılım düzeyinin ve sistemle olan ilişkilerinin, demokratik meşruiyetin ve toplumsal istikrarın sürdürülebilirliği açısından kritik olduğu belirtilmektedir. Pateman’ın rasyonel eylem vurgusu, demokratik kültürün yalnızca bireylerin siyasal sistemde yer alma biçimleriyle değil,

aynı zamanda bu sistemin normatif değerlerini benimseme kapasiteleriyle ilişkilidir. Almond ve Verba da, demokratik kültürün sürdürülebilirliği için siyasal katılımın, bireylerin normatif bağlılıklarını pekiştiren bir deneyim olarak işleme gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, katılımcı demokrasi, bireylerin yalnızca siyasal süreçlere dahil olmalarını değil, aynı zamanda bu süreçleri anlamlandırarak demokratik değerleri içselleştirmelerini sağlamaktadır (Almond ve Verba, 1963: 349).

Tablo 1. Kültür ve Demokratik Sistem Bağlamında Siyasal Katılıma İlişkin Alternatif Yaklaşımların Karşılaştırılması

Faktörler (Kavramlar)	Bulgular	Referanslar
Siyasal Sistemde Normatif Meşruiyet	Normatif meşruiyet, siyasal sistemin kabul edilebilirliğini bireylerin normatif beklentileri üzerinden değerlendirir. Bu meşruiyet, demokratik süreçlerin sürdürülmesi için merkezi bir öneme sahiptir.	Parsons (1951)
Sivil Toplumun Siyasal Katılımda Rolü	Sivil toplum kuruluşları, bireylerin siyasal süreçlere dahil olmasını sağlayarak demokratik katılımı artırır. Toplumun siyasal bilinci bu yapılar aracılığıyla güçlendirilir.	Almond ve Verba (1963)
Değerler ve Demokratik Sistem	Postmateryalist değerler, bireylerin demokratik sistemlere olan bağlılığını artırır. Siyasal katılım, bireylerin özgürlük ve eşitlik arayışlarını destekler.	Almond ve Verba (1963)
Katılımcı Demokrasi ve Kültür	Katılımcı demokrasi, bireylerin yalnızca bir hak değil, aynı zamanda demokratik kültürün inşasında aktif bir rol üstlenmesini teşvik eder.	Pateman (1970)
Siyasal Kültürün Kurumsallaşması	Siyasal kültür, bireylerin siyasal sisteme olan bağlılığını ve sistemin meşruiyetini artırır. Siyasal katılımın kurumsallaşması, demokratik istikrar için gereklidir.	Huntington ve Dominguez (1975)
Katılımın Yeni Biçimleri	Katılımın yeni biçimleri, bireylerin yalnızca seçim süreçlerine değil, aynı zamanda toplumsal hareketler ve dijital platformlar gibi alanlara yönelmesini kapsamaktadır.	Van Deth (2001)
Postmateryalist Katılım Modelleri	Postmateryalist değerler üzerinden şekillenen yeni katılım biçimleri, bireylerin çevre, insan hakları ve sosyal adalet gibi temalara odaklanmasını sağlamaktadır.	De Moor (2008)
Sosyal Hareketler ve Demokratik Katılım	Sosyal hareketler, demokratik katılımın bireyler ve gruplar için kapsayıcılığını artırmakta ve eşitsizlikleri azaltmayı hedefleyen kolektif bir eylem platformu oluşturmaktadır.	Széll (2018)

Erken dönem araştırmaların ortaya koyduğu çalışmalara alternatif olarak, siyasal katılım, kültür ve demokratik siyasal sistem bağlamında genişlemenin görüldüğü ifade edilebilir. De Moor (2016: 5) siyasal katılımın sadece demokratik bir sistem ve kurumsal siyasetle sınırlı bir olgu olarak ele alınamayacağını, aynı zamanda bireylerin gündelik yaşam pratikleri ve yaşam tarzı tercihleri üzerinden şekillenebileceğini vurgulamaktadır. Bu bakış açısı, siyasal katılımın çeşitliliğini ortaya koyarak, klasik yaklaşımların yapısal yaklaşımını yeniden değerlendirmeye açmaktadır. Van Deth (2014) tarafından geliştirilen siyasal katılıma dair kavramsal haritalandırma üzerine gerçekleştirilen De Moor'un yaşam tarzı politikaları üzerine geliştirdiği yaklaşım, erken dönem çalışmaların normatif ve işlevsel temellerini genişleterek, siyasal katılımın kapsamını yalnızca geleneksel katılım biçimlerinin ötesine taşımaktadır. Bu çerçevede, siyasal katılımın yalnızca oy kullanma ve temsil mekanizmalarına katılım ile sınırlı olmadığını, aynı zamanda bireylerin gündelik yaşam pratikleri aracılığıyla da gerçekleşebileceğini savunmaktadır. Van Deth ise daha soyut bir yaklaşım ile bireylerin siyasal sisteme dahil olma biçimlerini yeniden tanımlamakta ve bu sürecin demokratik sistemlerin işleyişine nasıl katkı sağladığını analiz etmektedir.

İlaveten genişleyen alternatif yaklaşımların, mikro siyaset üzerinden geliştirildiği düşünülmektedir. Széll (2018: 210), demokrasinin 21. yüzyılda karşılaştığı krizleri ve bu krizleri çözüme katılımın rolünü analiz etmiş; seçimlerin artık demokrasiyi ölçmek için yetersiz bir gösterge olduğunu ve demokratik süreçlerin yalnızca temsil üzerinden değil, doğrudan ve yerel düzeyde katılımı yerleşik hale gelmesi gerektiğini savunmuştur. Yerel düzeyde katılımı güçlendirmekte ise sivil toplum kuruluşlarına önem verilmektedir. Demokratik sistemlerde kültürel ve kamusal alanın kesişimi olan sivil toplum kuruluşlarının, doğrudan katılımı da güvence altına alabileceği belirtilmektedir (Jeong, 2012). McDonnell da (2020: 334) yerel yönetimlerin ölçeğinin siyasal katılım ve siyasal etkinlik algısı üzerindeki etkilerini incelemiş ve küçük ölçekli yerel yönetimlerin bireylerin siyasal sürece katılımını artırdığını göstermiştir.

Weiss (2020) ise siyasal katılım biçimleri içerisinde genç jenerasyonu, jenerasyonun bilgi edinme sürecini, dijitalleşmeyi ve bireyselleşmeyi öne çıkarmaktadır. Dijitalleşmeyle birlikte bireyselleşmenin ve dolayısıyla katılımın yeni bir ivmelenmeye doğru evrilebileceğini belirtmektedir.

2.2. Bilgi ve Sosyal Ağlar

Siyasal katılım üzerine kültür temelli erken dönem çalışmalardan bir diğeri Campbell vd. (1960) tarafından gerçekleştirilmiş; bireylerin siyasal süreçlere katılımını açıklarken, siyasal bilgi, algı ve karar alma mekanizmalarının önemine vurgu yapmıştır. Bu çalışmada, bireylerin siyasal katılımını şekillendiren temel faktörlerden biri olarak siyasal bilgi düzeyi öne çıkmış ve bilgi birikiminin bireylerin siyasal süreçlere etkin katılımını kolaylaştırdığı belirtilmiştir (Campbell vd., 1960: 177). Siyasal bilgi düzeyinin yüksek olduğu bireylerin, siyasal sisteme olan bağlılıklarını artırdığı ve bu bireylerin demokratik sistemin sürdürülebilirliği açısından önemli bir işlev üstlendiği ifade edilmiştir.

Bu bulgu, Pateman'ın katılımcı demokrasiyi yalnızca bir hak olarak değil, bireylerin demokratik değerleri içselleştirerek aktif katılımlarını sağlayan bir süreç olarak tanımlayan yaklaşımıyla doğrudan örtüşmektedir. Pateman, bireylerin siyasal süreçlere dahil olmalarının, yalnızca bireysel hakların kullanımı değil, aynı zamanda demokratik kültürün inşası için gerekli bir öğrenme süreci olduğunu savunmaktadır. Campbell ve diğerlerinin siyasal bilgiye yaptığı vurgu, bu öğrenme sürecinin temellerini açıklamakta ve bireylerin bilgiye dayalı katılımının demokratik sistemin işleyişini güçlendirdiğini göstermektedir.

Benzer şekilde, Almond ve Verba'nın da bireylerin siyasal katılımı ve demokratik kültür arasında kurdukları ilişki, Campbell vd. tarafından gerçekleştirilen çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Almond ve Verba, bireylerin siyasal bilgi düzeyi ve normatif bağlılıklarının, demokratik kültürün sürdürülebilirliği açısından kritik olduğunu belirtmişlerdir. Siyasal katılım, yalnızca bireylerin siyasal sisteme dahil olma biçimlerini değil, aynı zamanda bu sistemin değerlerini içselleştirme kapasitesini de temsil etmektedir. Campbell vd. siyasal bilgi düzeyine yaptıkları vurgu, demokratik kültürün bu normatif boyutunun nasıl güçlendiğini anlamak için önemli bir katkı sunmaktadır.

Bu yaklaşımlar arasındaki nedensel ilişki, bireylerin siyasal bilgi ve katılım düzeylerinin, demokratik sistemin meşruiyeti ve istikrarı üzerindeki etkisinde somutlaşmaktadır. Campbell vd. siyasal bilginin bireylerin daha bilinçli ve etkin bir katılım sergilemesine olanak tanıdığını ortaya koyarken; Almond ve Verba, bu bilinçli katılımın demokratik kültürün sürdürülebilirliğini nasıl desteklediğini analiz etmişlerdir. Pateman ise bu süreci, bireylerin yalnızca pasif birer izleyici değil, aktif birer katılımcı olduğu bir yapı üzerinden değerlendirmiştir.

Bilginin ve dolaşımının bir süreç dahilinde siyasal katılımı sürdürmesi, demokratik sistemin meşruiyetini sağlaması bağlamında Huckfeldt ve Sprague (1995: 105) bilginin kolektif bir etkileşimle dolaşıma girdiğini belirtmektedir. Bu kolektif etkileşim, sosyal ağ olarak kavramsallaştırılırken; heterojen ve homojen sosyal ağ olarak da ikiye ayrılmıştır. Sosyal ağların heterojenliği, bilginin çeşitliliği ve doğruluğu üzerinde belirleyici olurken; homojen sosyal ağların bilgi aktarımında sınırlı bir etki yarattığı, buna karşın heterojen sosyal ağların bireylere daha geniş bir bilgi kaynağı sunduğu belirtilmiştir.

Tablo 2. Bilgi ve Sosyal Ağlar Bağlamında Siyasal Katılıma İlişkin Alternatif Yaklaşımların Karşılaştırılması

Faktörler (Kavramlar)	Bulgular	Referanslar
Bilgi Paylaşımı ve Siyasal Katılım	Bireyler arası bilgi paylaşımı, siyasal bilinç ve katılım düzeylerini artırır. Sosyal ağlar, bilginin yeniden yapılandırılması ve yayılmasında kritik bir rol oynar.	Huckfeldt ve Sprague (1995)
Sosyal Ağların Heterojenliği	Heterojen sosyal ağlar, bireylerin daha geniş bilgi kaynaklarına erişimini sağlar ve siyasal katılımı artırır. Homojen sosyal ağlar ise bilgi akışını sınırlayarak katılımı olumsuz etkileyebilir.	Pattie ve Johnston (2008)
Sivil Katılımın Siyasal Katılıma Dönüşümü	Sivil toplum kuruluşları, bireylerin siyasal süreçlere geçiş yapmasını kolaylaştırır. Ancak bu dönüşüm, örgütlerin türüne ve bağamlarına bağlı olarak değişir.	Jeong (2012)
Yerel Yönetim Katılımı	Yerel yönetim süreçlerine katılım, bireylerin siyasal etkinlik algısını güçlendirir ve toplumsal eşitliği artırır. Küçük ölçekli yerel yönetimler, daha yüksek katılım oranları sağlar.	McDonnell (2019)
Dijitalleşme ve Çevrimiçi Katılım	Dijitalleşme, bireylerin siyasal süreçlere erişimini kolaylaştırırken, dijital eşitsizlikler katılımı sınırlayabilir. Sosyal medya, gayriresmi katılım biçimlerini teşvik eder.	Kim ve Hoewe (2020)

Heterojen sosyal ağların, kent yaşamının yaygınlaşmasıyla genişlediği görülmektedir. Heterojen sosyal ağlar içerisindeki bireylerin siyasal katılımlarında fikir ve düşüncelerinin farklılığının da siyasal bilinç düzeyini, farkındalığını arttırdığı da bir diğer önemli husustur. Ancak, fikir ayrılıklarının fazla olduğu durumlarda, bireylerin siyasal katılımlarını geri çekme eğiliminde olabileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda, sosyal ağların heterojenliği, bireylerin bilgi çeşitliliğiyle karşılaşmasını sağlarken, aynı zamanda potansiyel bir kutuplaşma kaynağı olarak da işlev görebilmektedir (Pattie ve Johnston, 2008). Jeong da (2012: 24), heterojen sosyal ağlar içerisindeki bireysel katılımın, -kolektif- siyasal katılıma dönüşüm süreçlerini

Güney Kore bağlamında araştırarak, sosyal ağların bu dönüşüm üzerindeki belirleyici rolünü vurgulamıştır. Jeong'un araştırması, sivil toplum kuruluşları ve sosyal ağların bireylerin siyasal katılımını artırmada kritik bir aracı mekanizma işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır (Jeong, 2012: 25). Diğer yandan bu etkilerin, sivil toplum kuruluşlarının türüne ve bağlamsal özelliklere bağlı olarak değiştiği de belirtilmiştir. Özellikle, amaç odaklı ve topluluk bazlı sivil ağların, bireylerin siyasal süreçlere daha etkili bir şekilde katılmalarını sağladığı ifade edilmiştir. Bu bulgu, Pattie ve Johnston'ın sosyal ağların çeşitliliğine yaptığı vurguyu tamamlar niteliktedir, çünkü sosyal ağların dinamik yapısı, katılım düzeylerini ve biçimlerini belirleyici bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Bireylerin siyasal katılım düzeylerini artırmada yönetim mekanizmalarının etkisinin araştırıldığı bir başka çalışmada, bireylerin yönetim süreçlerine aktif katılımının yalnızca siyasal davranışlarını değil, aynı zamanda siyasal yeterlik duygularını da güçlendirdiğini göstermiştir (Oh ve Lim, 2016: 8-10). Bu, sosyal ağlar içinde yer alan bireylerin yalnızca bilgi edinmekle kalmayıp, aynı zamanda bu bilgiyi aktif bir şekilde kullanma eğilimlerini artırmaktadır. Jeong'un vurguladığı sivil toplum odaklı katılımın, Oh ve Lim'in yönetim süreçlerindeki katılımı birleştğinde, bireylerin siyasal katılım motivasyonlarını daha kapsamlı bir şekilde açıklayabileceği varsayılmaktadır.

Sosyal ağlar, Huckfeld ve Sprague'nin kavramsallaştırmasıyla sınırlı kalmamıştır. Günümüzde özellikle teknolojik gelişmeler ve dijitalleşme sosyal ağların, kolektif etkileşimin geleneksel tanıma sığdırılabilmesini güçleştirmiştir. Bu eleştirel perspektiften Kim ve Hoewe (2020), dijital medya ortamlarının bireylerin siyasal katılım ve bilgi edinme pratikleri üzerindeki etkilerini analiz etmiş ve sosyal ağların dijitalleşmesiyle birlikte bilgi akışının hızlandığını vurgulamıştır. Araştırma bulgularında, dijital sosyal ağların, bireylerin geleneksel katılım biçimlerinin ötesine geçen yeni katılım yollarını keşfetmelerine olanak sağladığını göstermiştir (Kim ve Hoewe, 2020: 13). Ancak, bu yeni yolların demokratik sistemler üzerindeki uzun vadeli etkilerinin belirsiz olduğu da ifade edilmiştir.

Özellikle yeni medyanın yükselişi ve kontrolü üzerinden Anduiza vd. ise (2018), popülist tutumların sosyal ağlar üzerinden nasıl şekillendiğini ve bu tutumların siyasal katılım üzerindeki etkilerini incelemiştir. Popülist söylemlerin, dışlanmış grupların siyasal katılıma çekilmesinde güçlü bir etki yarattığını ve bu grupların sosyal ağlar aracılığıyla daha aktif hale geldiğini savunmuştur (Anduiza vd., 2018: 20). Ancak, popülist etkilerin demokratik süreçler üzerindeki uzun vadeli etkilerinin belirsizliği vurgulanmıştır. Popülist söylemler, sosyal ağların bireyler üzerindeki etkisini artırmakla birlikte, bu etkilerin siyasal katılımın niteliğine yönelik karmaşık sonuçlar doğurduğu ifade edilmektedir.

Bu bağlamda, sosyal ağlar, bilgi ve siyasal katılım arasındaki analitik ilişki demokrasi kültürünü yeni bir sürece taşıdığını göstermektedir. Pattie ve Johnston'ın fikir ayrılıklarına odaklanması, Jeong'un sivil toplumun etkisine yaptığı vurgu, Oh ve Lim'in yönetim mekanizmalarını değerlendirmesi, Kim ve Hoewe'nin dijitalleşmeye ilişkin analizleri ve Anduiza ve diğerlerinin popülist söylemler üzerindeki değerlendirmeleri, sosyal ağların siyasal katılım; siyasal katılımın demokrasi kültürü üzerindeki etkilerini farklı boyutlarıyla ortaya koymaktadır. Bu alternatif yaklaşımlar, sosyal ağların bireylerin bilgi edinme ve katılım pratiklerini yeniden şekillendiren bir araç olduğunu ancak bu süreçlerin demokratik sistemlerin sürdürülebilirliği için denge unsurunun yani kültürün kritik öneme sahip olduğunu göstermektedir.

2.3. Sosyal Eşitlik

Demokrasi ve toplumsal sınıf arasındaki ilişki, siyasal sistemlerin işleyişini, temsil mekanizmalarını ve toplumsal eşitlik hedeflerini anlamak için kritik bir analitik bağlam sunmaktadır (Çelik ve Yahşi, 2016: 51). Demokrasi, kuramsal olarak tüm bireylerin eşit hak ve fırsatlara sahip olduğu bir siyasal düzeni ifade etse de, toplumsal sınıflar arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıklar, bu eşitlik idealini sınırlayan temel unsurlar arasında yer alır. Siyasal katılım, temsiliyet ve karar alma süreçleri, toplumsal sınıfların siyasal sistemle kurduğu ilişkiyi belirleyen başlıca alanlardır. Üst sınıflar, sahip oldukları ekonomik ve kültürel sermaye aracılığıyla siyasal süreçlerde daha aktif bir rol oynarken, alt sınıfların bu süreçlere katılımı genellikle düşük düzeyde kalmaktadır. Bu durum, demokrasi içinde sınıfsal farklılıkların nasıl yeniden üretildiğini ve eşitsizliklerin sürdürülmesine nasıl katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Sınıfsal yapı, demokrasinin hem normatif hem de işlevsel meşruiyetini doğrudan etkileyen bir değişken olarak değerlendirilmelidir. Normatif açıdan, demokrasinin sınıfsal eşitliği sağlamaya yönelik bir araç olması beklenirken, pratikte temsil mekanizmalarının sınıfsal dengesizlikleri yansıttığı görülmektedir. Ekonomik gücü elinde bulunduran üst sınıflar, medya, lobi faaliyetleri ve siyasal finansman aracılığıyla siyasal süreçler üzerinde daha fazla etki kurabilmektedir. Alt sınıfların bu süreçlere dahil olabilmesi ise, yalnızca maddi koşullardan değil, aynı zamanda siyasal bilgiye ve

örgütlenme kapasitelerine erişim düzeylerinden de etkilenmektedir. Bu bağlamda, demokrasi içinde sınıfsal eşitsizlikler yalnızca ekonomik boyutta değil, siyasal ve kültürel sermaye düzeyinde de derinleşmektedir.

Toplumsal sınıfın demokratik sistemlerle ilişkisinde bir diğer önemli boyut, siyasal ideolojilerin sınıfsal çıkarlarla nasıl kesiştiği üzerine kuruludur. Siyasal partiler, çoğu zaman belirli sınıfsal grupların çıkarlarını temsil ederek toplumsal desteği mobilize eder. Ancak, temsili demokrasilerde partilerin geniş kitlelere hitap etme zorunluluğu, sınıfsal çıkarların açık bir şekilde ifade edilmesini zorlaştırabilir. Bu durum, özellikle orta ve alt sınıfların temsiliyeti söz konusu olduğunda, sınıfsal çıkarların siyasal alanda yeterince yer bulamamasına yol açmaktadır. Ayrıca, sınıfsal yapılar, seçim davranışları üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir; ekonomik belirsizlik dönemlerinde alt sınıfların siyasal tercihlerinde daha popülist eğilimlere yönelmesi, demokrasinin istikrarını etkileyen bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Sınıfsal ayrışma, yalnızca bireylerin siyasal süreçlere erişimini değil, aynı zamanda demokratik sistemlerin işleyişini de şekillendiren yapısal bir unsur olarak değerlendirilmelidir. Sınıfsal eşitsizlikler, siyasal meşruiyetin zayıflamasına yol açarken, eşitlikçi katılım mekanizmalarının eksikliği, alt sınıfların siyasal süreçlere olan güvenini azaltmaktadır. Bu durum, siyasal temsilin adil bir şekilde sağlanamamasıyla birleştiğinde, demokrasi içindeki sınıfsal gerilimlerin derinleşmesine neden olmaktadır. Sınıflar arası farkların siyasal sistemin farklı düzeylerinde nasıl yansıdığı sorusu, demokrasinin sürdürülebilirliği ve kapsayıcılığı açısından kritik bir tartışma alanı sunmaktadır. Bu bağlamda, sınıfsal farklılıkların siyasal düzeyde nasıl ele alınacağı sorunu, demokrasinin eşitlik gibi temel prensipleri ile katılım gibi pratik uygulamaları arasındaki uyumsuzluğu gidermeye yönelik bir tartışmanın başlangıç noktasını oluşturmaktadır.

Siyasal katılım ve sosyal eşitlik üzerine yapılan erken dönem çalışmalar, bireylerin siyasal süreçlere dahil olma biçimlerini ve bu süreçlerin toplumsal eşitlik üzerindeki etkilerini kavramsal ve teorik bir çerçevede ele almıştır. Siyasal katılım, bireylerin rasyonel tercihleri, sosyal ve ekonomik koşulları ile siyasal sistemle olan ilişkileri üzerinden değerlendirilmiştir. Bireylerin siyasal katılım kararlarını fayda-maliyet analizine dayandıran yaklaşımlar, bireylerin katılım maliyetlerini dikkate alarak hareket ettiğini ve bu maliyetlerin yüksek olduğu durumlarda katılım düzeylerinin düştüğünü öne sürmüştür. Özellikle düşük gelir gruplarının, siyasal süreçlere dahil olma kararında maliyetlerin önemli bir caydırıcı unsur olduğu belirtilmiş ve bu durumun toplumsal eşitsizlikleri artırabileceği savunulmuştur (Downs, 1957: 93). Siyasal katılımın rasyonel bir seçim olarak tanımlandığı bu çerçevede, ekonomik eşitsizliklerin siyasal eşitliği zedeleyen önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, bu katılımın bireysel faydaların ötesinde, toplumsal sonuçlar doğuran bir süreç olarak ele alınması gerektiği vurgulanmıştır (Downs, 1957: 38).

Siyasal katılımın davranışsal bir model üzerinden ele alındığı diğer yaklaşımlar, bireylerin katılım düzeylerini sosyal ve kültürel bağlamlarla ilişkilendirmiştir. Siyasal katılım, aktif katılımcılar, pasif izleyiciler ve ilgisiz bireyler olarak sınıflandırılmış ve bu grupların katılım düzeylerini belirleyen temel faktörlerin gelir ve eğitim gibi sosyoekonomik koşullarla şekillendiği belirtilmiştir. Eğitim düzeyinin yüksek olduğu bireylerin siyasal süreçlere daha aktif katıldığı, gelir düzeyi düşük grupların ise genellikle pasif veya ilgisiz kaldığı ifade edilmiştir (Milbrath, 1965: 20). Siyasal katılımın bu şekilde sınıflandırılması, katılım düzeylerinin yalnızca bireysel tercihlerle değil, aynı zamanda sosyal yapıların ve kültürel bağlamların etkisiyle belirlendiğini göstermektedir. Katılımı artırmak için bilgiye erişimin genişletilmesi gerektiği savunulmuş ve bu durumun toplumsal eşitlik üzerindeki dönüştürücü etkisine dikkat çekilmiştir (Milbrath, 1965: 66).

Siyasal katılımın yalnızca bireylerin siyasal süreçlere dahil olmasını değil, aynı zamanda bu süreçlerin bireyler üzerindeki etkilerini de ele alan yaklaşımlar, siyasal etkinlik algısının bireylerin katılım düzeylerini artırmada kritik bir rol oynadığını göstermiştir. Bireylerin siyasal süreçlere katılımı, siyasal etkinlik algılarını güçlendirmekte ve bu algı, bireyleri daha yüksek düzeyde katılıma teşvik etmektedir (Finkel, 1985: 891). Siyasal süreçlerin bireyler üzerinde geri dönüş etkisi yarattığını ortaya koyan bu yaklaşım, toplumsal eşitsizliklerin başlangıçta bireylerin siyasal etkinlik algısını sınırlayarak katılım düzeylerini düşürdüğünü de göstermiştir (Finkel, 1985: 908). Bu bağlamda, siyasal katılımın artırılması için ekonomik ve kültürel eşitsizliklerin giderilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bu yaklaşımlar, siyasal katılımın toplumsal eşitliği destekleme veya derinleştirme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Ekonomik ve kültürel eşitsizlikler, siyasal katılımın adil bir şekilde dağılımını engelleyerek toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretmekte; ancak bilgiye erişimin genişletilmesi, katılım mekanizmalarının kapsayıcı hale getirilmesi ve siyasal etkinlik algısının güçlendirilmesi, bu eşitsizliklerin azaltılmasına yönelik önemli araçlar sunmaktadır. Siyasal katılım, bireysel bir hak olmanın ötesinde, toplumsal eşitliğin sağlanmasında ve demokratik sistemlerin sürdürülebilirliğinde merkezi bir rol oynamaktadır. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan ekonomik modernleşme, sivil haklar hareketleri ve demokratikleşme süreçleri gibi tarihsel bağlamlar, bu yaklaşımların teorik ve

ampirik çerçevesini şekillendirmiştir. Siyasal katılımın yalnızca bireysel bir davranış değil, aynı zamanda toplumsal bir dönüşüm aracı olarak ele alınması gerektiği açık bir şekilde ortaya konmuştur.

Milbrath'ın siyasal katılımı davranışsal bir modelle açıklayan yaklaşımı, bireylerin siyasal süreçlerdeki rollerini ve bu rollerin toplumsal eşitsizlikle olan ilişkisini anlamak için kritik bir çerçeve sunmaktadır. Katılım düzeylerini "aktif katılımcılar," "izleyiciler" ve "ilgisizler" olarak sınıflandırması, siyasal sistemin farklı sosyoekonomik ve kültürel bağlamlarda nasıl işlediğini göstermektedir (Milbrath, 1965: 20). Bu model, aktif katılımcıların genellikle yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerden oluştuğunu, izleyicilerin daha pasif bir ilgiyi sürdürdüğünü ve ilgisiz bireylerin siyasal süreçlere tamamen yabancı kaldığını vurgulamaktadır. Bu durum, eşitsizliklerin yalnızca ekonomik düzeyde değil, bilgiye erişim ve siyasi bilinç düzeyinde de belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

Milbrath'ın kavramsallaştırmaları, siyasal katılımın yalnızca bir bireysel seçim değil, aynı zamanda bir öğrenme ve bilinç geliştirme süreci olduğunu da göstermektedir. Katılımı artırmanın, bireylerin bilgiye erişimini kolaylaştırmak ve siyasi sistemle etkileşimlerini teşvik etmekle mümkün olabileceğini savunmuştur (Milbrath, 1965: 66). Bu durum, siyasal katılımı bir hak olmanın ötesinde, toplumsal eşitlik ve meşruiyetin inşasında bir araç olarak konumlandırmaktadır. Ancak, bireylerin bilgiye ve siyasal süreçlere erişimindeki eşitsizlikler, bu idealin gerçekleşmesini sınırlandırmaktadır.

Bu noktada Finkel'in çalışması, siyasal katılım ve siyasal etkinlik algısı arasındaki karşılıklı ilişkiyi ortaya koyarak, Milbrath'ın modelini tamamlayan bir boyut eklemektedir. Bireylerin siyasal süreçlere dahil olması, yalnızca katılım düzeylerini artırmakla kalmamakta, aynı zamanda bu süreçlerin bireylerin öz-yeterlik duygusunu güçlendirdiği ve bu algının bireyleri daha fazla katılıma teşvik ettiği gösterilmektedir (Finkel, 1985: 891). Ancak, bu sürecin eşitsizlik bağlamında ele alındığında, başlangıçtaki düşük siyasal etkinlik algısının, eşitsizliğin yeniden üretilmesine yol açabileceği ifade edilmektedir (Finkel, 1985: 908). Bu durum, bireylerin siyasal katılımını teşvik eden politikaların, aynı zamanda sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri de ele alması gerektiğini göstermektedir.

Milbrath'ın sınıflandırması ve Finkel'in karşılıklı etkiler modeli bir arada değerlendirildiğinde, siyasal katılımın bireylerin toplumsal konumları, bilgi düzeyleri ve siyasal sistemle olan ilişkileri bağlamında şekillendiği anlaşılmaktadır. Siyasal sistemler, bireylerin katılımını artırmak ve eşitsizlikleri azaltmak için daha kapsayıcı politikalar geliştirmek durumundadır. Bu bağlamda, siyasal katılım, yalnızca bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde dönüşüm yaratma potansiyeli taşıyan bir mekanizma olarak ele alınmalıdır. Toplumsal eşitsizliğin sürdürülmesi ya da azaltılması, siyasal katılım mekanizmalarının adil bir şekilde tasarlanıp uygulanmasına bağlıdır. Milbrath ve Finkel'in yaklaşımları, bu mekanizmaların yalnızca bireylerin siyasal süreçlere dahil olmasını değil, aynı zamanda demokratik sistemlerin meşruiyetini ve sürdürülebilirliğini destekleme rolünü vurgulamaktadır.

Erken dönem araştırmalara alternatif yaklaşımlar ise erken dönem çalışmaların sınırlılıklarını aşarak, siyasal katılımın daha geniş ve kapsayıcı bir analizini sunmaktadır. Erken dönem çalışmaların rasyonalite ve formel süreçlere odaklanması, siyasal katılımın bireyler üzerindeki sosyal ve kültürel etkilerini göz ardı etmiştir. Buna karşın, alternatif yaklaşımlar, değerler, iletişim davranışları ve gayriresmi katılım biçimlerini dikkate alarak daha çok boyutlu bir çerçeve sunmaktadır.

Tablo 3. Sosyal Eşitlik Bağlamında Siyasal Katılıma İlişkin Alternatif Yaklaşımların Karşılaştırılması

Faktörler	Bulgular	Referanslar
Rasyonel Seçim ve Maliyet-Fayda Analizi	Bireylerin siyasal katılım kararları, katılımın maliyetleri ve getirileri üzerinden değerlendirilmiştir. Ekonomik eşitsizlikler, düşük gelir gruplarının katılımını sınırlayan temel faktör olarak görülmüştür.	Downs (1957)
Davranışsal Sınıflamalar (Aktif, Pasif, İlgisiz Katılım)	Katılım düzeyleri bireylerin sosyal ve ekonomik durumlarına göre sınıflandırılmış; yüksek gelir ve eğitim düzeyine sahip bireyler aktif katılımcı olurken, düşük gelir grupları daha pasif veya ilgisiz kalmıştır.	Milbrath (1965)
Siyasal Etkinlik Algısı	Katılım düzeyi ve bireylerin siyasal etkinlik algısı arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Katılım, bireylerin öz-yeterlik algısını artırırken, bu algı daha fazla katılımı teşvik etmektedir.	Finkel (1985)
Postmateryalist Değerler	Postmateryalist değerler, bireylerin medya kullanımında kamu meselelerine odaklanmalarını ve siyasal süreçlere daha aktif katılım göstermelerini teşvik etmektedir.	Sotirovic ve McLeod (2001)
Medya ve İletişim Davranışları	Medya tüketimi, bireylerin siyasal bilgiye erişimini ve katılımını şekillendirmektedir. Kamu işlerine yönelik medya içeriği siyasal katılımı artırırken, eğlence amaçlı içerik katılımı azaltmaktadır.	Sotirovic ve McLeod (2001)

Etnik Azınlıkların Siyasal Katılımı	Etnik azınlıkların marjinalleşmesi, siyasal süreçlere katılımı sınırlandırmaktadır. Katılım, bu grupların çıkarlarını temsil etme ve toplumsal eşitliği artırma potansiyeline sahiptir.	Crowley (2001)
Politik Tüketecilik	Bireyler, piyasa tercihlerini kullanarak siyasal bir ifade yaratabilir. Tüketim alışkanlıkları, ekonomik eşitsizliklere dikkat çekmek ve toplumsal dönüşümü desteklemek için bir araç olarak değerlendirilmektedir.	Stromsnes (2009)

Günümüzde siyasal katılımın, sosyal eşitliği sağlaması bağlamında en önemli olgulardan biri olan etnisiteye, dile ve kültüre bağlı azınlıklar, genellikle toplumsal eşitlik ve katılım bağlamında bir sorun olarak, bir ulusun veya devletin içinde ayrımcılığa, dışlanmaya veya sınırlı temsil sorunlarına maruz kalan gruplar olarak tanımlanmaktadır. Bu sorun, çoğunlukla azınlık gruplarının kültürel, dilsel, dini veya etnik farklılıklarının, çoğunluk gruplarının normları ve değerleriyle uyumsuz görülmesinden kaynaklanmaktadır. Azınlık grupları, ayrımcı yasal düzenlemeler, sosyoekonomik eşitsizlikler ve sistematik dışlanma nedeniyle siyasal süreçlere yeterince dahil olamamaktadır. Bu durum, yalnızca azınlık grupları için değil, aynı zamanda demokratik sistemlerin bütünlüğü ve meşruiyeti için de bir tehdit oluşturmaktadır (Crowley, 2001).

Siyasal katılım, azınlık gruplarının karşılaştığı bu sorunları çözme potansiyeline sahip bir mekanizma olarak değerlendirilmektedir. Siyasal süreçlere katılım, azınlıkların çıkarlarını ve taleplerini dile getirmelerine, politik karar alma süreçlerinde etkili olmalarına ve toplumsal eşitliğin güçlendirilmesine katkı sağlar. Ancak, bu süreç yalnızca katılım imkanlarının yasal düzeyde tanınmasıyla değil, aynı zamanda katılımın pratikte eşit bir şekilde uygulanmasıyla etkili olabilir. Etnik azınlıkların siyasal katılımı, toplumsal bağların güçlendirilmesi, ayrımcılığın azaltılması ve demokratik temsilin genişletilmesi için kritik bir araç olarak değerlendirilmektedir (Michels ve De Graaf, 2010: 479).

Göçmen topluluklar üzerine yapılan araştırmalar, siyasal katılımın entegrasyon sürecinde nasıl etkili olabileceğini ortaya koymaktadır. Örneğin, Latin Amerikalı göçmenlerin önceki otokratik rejim deneyimlerinden gelen siyasal bilgi ve motivasyonlarının, Kanada gibi demokratik toplumlarda daha yüksek katılım oranlarına dönüştüğü belirtilmiştir. Bu durum, azınlıkların siyasal süreçlere dahil edilmesinin sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de dönüşüm yaratma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir (Ginieniewicz, 2007: 329).

Bununla birlikte, siyasal katılımın bu sorunları çözebilmesi için birkaç temel koşulun yerine getirilmesi gerekmektedir. İlk olarak, azınlık gruplarının karşılaştığı yapısal engellerin (dil bariyerleri, ayrımcılık, ekonomik eşitsizlikler) ortadan kaldırılması gerekmektedir. İkinci olarak, azınlıkların katılım mekanizmalarına erişimini artıracak kapsayıcı politikaların uygulanması şarttır. Üçüncü olarak, siyasal sistemlerin, azınlık gruplarının temsil oranlarını artırmayı ve bu grupların taleplerine duyarlılık göstermeyi hedefleyen reformlar geliştirmesi gerekmektedir. Crowley'nin araştırması, özellikle Batı Avrupa'da etnik azınlıkların siyasal katılımının, bu grupların sistematik marjinalizasyonu ile nasıl sınırlandığını göstermektedir. Bu yaklaşım, toplumsal eşitliği sağlamak için vatandaşlık haklarının eşit dağılımının önemine dikkat çekmektedir (Crowley, 2001: 100). Ancak, bu tür süreçlerin her zaman kapsayıcı olmadığı ve bazı grupların temsil eksikliği nedeniyle dışlanabileceği de belirtilmiştir.

Benzer şekilde, göçmen topluluklar bağlamında, siyasal katılımın yalnızca bireylerin topluma entegrasyonunu değil, aynı zamanda toplumun daha eşitlikçi bir yapıya dönüşmesini sağladığını göstermektedir. Latin Amerikalı göçmenler üzerinde yapılan araştırmalar, bu grupların önceki siyasal deneyimlerinin, Kanada gibi demokratik sistemlerde katılım düzeylerini nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Bu bağlamda, dil becerileri ve ayrımcılık gibi engeller, katılımın eşit bir şekilde gerçekleşmesini sınırlandıran önemli faktörler olarak ortaya çıkmıştır (Ginieniewicz, 2007: 329).

İlaveten sosyal eşitlik üzerine alternatif bir yaklaşım olarak Stromsnes'in politik tüketecilik üzerine yaptığı araştırma, bireylerin piyasa tercihlerinin siyasal bir ifade biçimi haline geldiğini ve bu tercihler aracılığıyla sosyal eşitliğin desteklenebileceğini göstermektedir. Politik tüketecilik, geleneksel siyasal süreçlere katılımın sınırlı kaldığı durumlarda bireylerin ekonomik güçlerini kullanarak siyasal etkilerini artırdığı bir araç olarak tanımlanabilir. Stromsnes, bu tür bir katılımın, bireylerin sosyal eşitsizliklere dikkat çekmesini ve ekonomik düzenlemelerde değişiklikler talep etmesini sağladığını vurgulamaktadır (Stromsnes, 2009: 304). Bu bağlamda, politik tüketecilik, bireylerin yalnızca siyasal süreçlerde değil, aynı zamanda ekonomik alanlarda da eşitlik mücadelesi vermelerine olanak tanır.

Sotirovic ve McLeod'un değerler ve iletişim davranışları üzerine yaptığı çalışma, politik tüketecilikle doğrudan bağlantılı olan değerlerin, siyasal katılım üzerindeki etkisini ele almaktadır. Postmateryalist değerlerin, bireylerin medya kullanımında daha bilinçli tercihler yaparak kamu meselelerine odaklanmalarını sağladığı, bunun da siyasal katılımı artırdığı belirtilmiştir (Sotirovic ve McLeod, 2001: 275). Bu bağlamda, politik tüketecilik gibi bireysel eylemler,

postmateryalist değerler aracılığıyla güçlenmekte ve toplumsal eşitliğe yönelik bir araç haline gelmektedir. Örneğin, adil ticaret ürünlerini tercih eden bireyler, yalnızca ekonomik bir tercih yapmakla kalmaz, aynı zamanda üretim süreçlerindeki eşitsizliklere dikkat çeker ve bu süreçlerin dönüşümüne katkı sağlar.

Bu iki yaklaşım bir araya getirildiğinde, bireylerin tüketim alışkanlıkları ve medya kullanım tercihlerinin, toplumsal eşitlik mücadelelerinde nasıl kritik bir araç haline geldiği görülmektedir. Stromsnes'in ekonomik odaklı yaklaşımı ile Sotirovic ve McLeod'un değer temelli iletişim modeli, bireylerin siyasal katılımı farklı alanlarda genişlettiğini ve bu süreçlerin sosyal eşitliği güçlendirdiğini göstermektedir. Politik tüketicilik, medya aracılığıyla geniş bir kitleye ulaşabilir ve bu sayede bireysel eylemler kolektif bir etki yaratabilir. Özellikle, postmateryalist değerlerin yaygınlaşması, politik tüketicilik gibi eylemlerin daha bilinçli ve hedef odaklı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

Bu bağlantılar, sosyal eşitlik hedefiyle bireysel eylemler arasında doğrudan bir ilişki kurmaktadır. Politik tüketicilik, eşitsizliklerin en görünür olduğu ekonomik alanlarda bireylerin etkilerini artırırken, iletişim davranışları bu etkilerin daha geniş bir sosyal bağlama taşınmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak, bireylerin değerleri ve eylemleri, yalnızca kişisel bir ifade biçimi olmaktan çıkarak, toplumsal eşitlik ve adalet mücadelesinde kolektif bir dönüşüm aracı haline gelmektedir. Bu bağlamda, Strømsnes'in ekonomik çerçevesi ile Sotirovic ve McLeod'un değerler ve medya etkileşimine odaklanan çalışmaları, siyasal katılımın sosyal eşitlik üzerindeki çok boyutlu etkilerini anlamada birbirini tamamlayan yaklaşımlar sunmaktadır.

3. Sonuç

Bu araştırma temel amacı, siyasal katılımın demokrasi kültürü üzerindeki etkilerini analiz etmek ve mevcut literatürde yer alan farklı yaklaşımları karşılaştırarak alternatif bir çerçeve sunmaktır. Siyasal katılımın, meşruiyet ve demokratik değerlerin sürdürülebilirliği açısından oynadığı rol, tarihsel süreç içerisinde değişim göstermiştir. Bu bağlamda çalışma, siyasal katılımın bireysel bir hak olmanın ötesinde kolektif bir süreç olarak nasıl işlediğini ve bu sürecin günümüz demokratik sistemleri üzerindeki etkilerini tartışmayı hedeflemektedir. Temel araştırma soruları ise şu şekilde belirlenmiştir: a) Siyasal katılım, demokrasi kültürünü nasıl şekillendirmektedir? b) Geleneksel siyasal katılıma ilişkin yaklaşımlar ile modern katılım dinamiklerini inceleyen alternatif yaklaşımlar arasındaki farklar nelerdir? (3) Alternatif yaklaşımlar, mevcut demokratik sistemlerin işleyişine göre hangi odak noktalarda belirginleştirilebilmektedir?

Araştırmanın konusu ve amacı bağlamında alternatif yaklaşımlar incelendiğinde siyasal katılıma ilişkin yaklaşımların genellenebilirliği ve çerçeveselendirilebilmesinin zorlaştığı anlaşılmaktadır. İlk olarak katılımın yalnızca liberal ve katılımcı demokrasi anlayışlarının bir unsuru olmanın ötesinde, artık siyasal sistemin kendisini şekillendiren bir yapı haline gelmiş olması bulunmaktadır. Siyasal katılım, tarihsel süreçte kazanılmış bir hak niteliği taşıırken, günümüzde bu hak, bireylerin eylem yoluyla sisteme doğrudan müdahil olmasını gerektiren bir niteliğe dönüşmüştür. Bu dönüşüm, bilgi dolaşımının hızlanması ve genişlemesiyle birlikte, eylemin bireysel bir ifade olmaktan çıkıp, kolektif bir etkileşim formuna evrilmesiyle daha da belirgin hale gelmiştir. Ancak, bu yeni form, siyasal katılımın sosyal eşitsizlikleri gidermekteki yetersizliğini ortadan kaldıramamış, aksine eşitsizliklerin yeni biçimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Siyasal katılımın bu dinamik ve çok boyutlu yapısı, hem teorik hem de pratik düzlemde daha derinlemesine bir analiz gerektirmektedir ve bu gereklilik, sonraki yaklaşımların odak noktası haline gelmiştir.

Siyasal katılımın kazanılmış hak niteliğinin dönüşümü de nedenlerin arasındadır. Tarihsel olarak kazanılmış bir hak niteliği taşıyan siyasal katılımın, modern bağlamda bireylerin eylemleriyle somutlaşan bir niteliğe dönüşmüş olmasıdır. Geçmişte bireylerin siyasal süreçlere dâhil olması, anayasal ve hukuksal düzenlemelerle güvence altına alınan bir hak olarak algılanmışken, günümüzde bu hak, bireylerin doğrudan ve aktif müdahalelerini gerektiren bir eylem formuna evrilmiştir. Bu dönüşüm, siyasal katılımın yalnızca bir hak talebini değil, aynı zamanda bireylerin siyasal sistemin şekillenmesine yönelik somut katkılarını ve müdahalelerini içermektedir. Eylemsel bir boyut kazanan katılım, yalnızca pasif bir yurttaşlık pratiği olmaktan çıkmış, bireylerin siyasal süreçlerde etkin bir rol üstlenmelerini zorunlu kılan dinamik bir alan haline gelmiştir. Ancak bu durum, siyasal katılımın geleneksel anlamda tanımlanmasını ve kuramsal bağlamda sınırlarının çizilmesini daha da güçleştirmiştir.

Ancak siyasal katılımın bireysel bir eylem değil de; kolektif etkileşime dönüşmüş olması yaklaşımların çerçeveselendirilebilmesini zorlaştıran en önemli etmenlerden biri olarak görülmektedir. Bilgi dolaşımının genişlemesiyle birlikte eylemin bireysel bir ifadeden kolektif bir etkileşim biçimine dönüşmesidir. Geçmişte bireylerin siyasal katılımları

daha çok kişisel kararlarla şekillenirken, günümüzde hızla artan dijitalleşme ve bilgi akışı, bireylerin eylemlerini daha geniş sosyal bağlamlara taşımıştır. Sosyal medya, dijital platformlar ve çevrimiçi ağlar, bireylerin siyasal süreçlere yalnızca bireysel düzeyde değil, kolektif ve etkileşimli biçimlerde katılmalarını sağlamaktadır. Bu durum, katılımın dinamiklerini kökten değiştirerek, bireylerin yalnızca bilgi tüketen değil, aynı zamanda bu bilgiyi yeniden üreten ve paylaşan aktörlere dönüşmesine yol açmıştır. Ancak, bu kolektif dönüşüm, bireyler arasındaki dijital eşitsizlikler, bilgi kirliliği ve katılımın homojen olmayan yapısı nedeniyle siyasal katılımın tanımını ve işlevini daha da karmaşık bir hale getirmiştir. Bu etkileşimsel yapı, katılımın bireysel özgürlükle toplumsal sorumluluk arasındaki dengede nasıl konumlanması gerektiği sorusunu gündeme taşımaktadır.

Son olarak ise siyasal katılımın çerçeveselendirilmesini zorlaştıran bir diğer önemli neden, katılımın günümüzde sosyal eşitsizlikleri gidermekteki yetersizliğidir. Siyasal katılım, demokratik sistemlerde eşitlikçi bir mekanizma olarak tasarlanmış olsa da, pratikte toplumsal eşitsizlikleri tamamen ortadan kaldırmayı başaramamıştır. Eğitim, gelir düzeyi, cinsiyet ve etnik köken gibi faktörler, bireylerin siyasal süreçlere katılımını doğrudan etkilemekte ve bu durum, siyasal katılımın adil bir şekilde dağılmasını engellemektedir. Özellikle düşük gelirli veya marjinalize edilmiş gruplar, siyasal katılım mekanizmalarına erişimde daha büyük engellerle karşılaşmakta ve bu da sosyal eşitsizliklerin yeniden üretilmesine zemin hazırlamaktadır. Katılımın eşitliği teşvik etmesi beklenirken, bu yetersizlik, siyasal süreçlerin meşruiyetini zedeleyerek, katılımın yalnızca belirli grupların lehine işleyen bir sistem haline gelmesi riskini taşımaktadır. Bu durum, siyasal katılımın eşitlik ve kapsayıcılık bağlamında yeniden ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Kaynakça

- Afşar, Ö. A. (2017). Nitelikli demokrasiden demokratik konsolidasyona demokrasi yaklaşımları. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(12), 192-208.
- Almond, G. A., ve Verba, S. (1963). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. Princeton: Princeton University Press.
- Anduiza, E., Guinjoan, M., & Rico, G. (2019). Populism, participation, and political equality. *European Political Science Review*, 11(4), 1-16.
- Ateş, D. (2015). *Demokratik siyaset biliminin çağdaş temelleri*. Bursa: Dora.
- Crowley, J. (2001). The political participation of ethnic minorities. *International Political Science Review*, 22(1), 99-121. <https://doi.org/10.1177/0192512101221006>
- de Moor, J. (2016). Lifestyle politics and the concept of political participation. *Acta Politica*, 51(1), 1-19. <https://doi.org/10.1057/ap.2015.27>
- Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. New York: Harper Row.
- Çelik, F. ve Yahşi, F. (2016). Modern demokratik toplum tasavvurunun oluşmasında, kültür ve demokrasi kültürü olgularının yeri. *International Journal of Academic Value Studies*, 2(4), 46-58.
- Ergil, D. (1980). *Yabancılaşma ve siyasal katılma*. Ankara: Olgaç Yayın.
- Eroğul, C. (1991). *Devlet yönetimine katılma hakkı*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Finkel, S. E. (1985). Reciprocal effects of participation and political efficacy: A panel analysis. *American Journal of Political Science*, 29(4), 891-913.
- Ginieniewicz, J. (2007). The scope of political participation. *International Migration and Integration*, 8(4), 327-345. <https://doi.org/10.1007/s12134-007-0025-9>
- Güldiken, N. & Aslan, M. (2006). *Güncel gelişmeler ışığında siyasal katılma*. İstanbul: İskele Yayıncılık.
- Huckfeldt, R., & Sprague, J. (1995). *Citizens, politics, and social communication: Information and influence in an election campaign*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Huntington, S. P. ve Dominguez, J. I. (1975). *Siyasal gelişme*. Ankara: Siyasi İlimler Yayınları.

- Jeong, H. O. (2012). From civic participation to political participation. *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 23(4), 1123-1138. <https://doi.org/10.1007/s11266-012-9316-7>
- Kahraman, A. B. (2011). *Siyasal katılımın sosyolojik analizi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kim, B., & Hoewe, J. (2023). Developing contemporary factors of political participation. *The Social Science Journal*, 60(4), 862-876.
- McDonnell, J. (2020). Municipality size, political efficacy, and political participation: A systematic review. *Local Government Studies*, 46(3), 331-350.
- Michels, A., & De Graaf, L. (2010). Examining citizen participation: Local participatory policy making and democracy. *Local Government Studies*, 36(4), 477-491. <https://doi.org/10.1080/03003930.2010.494101>
- Milbrath, L. W. (1965). *Political participation: How and why do people get involved in politics?* Chicago: Rand McNally.
- Oh, Y., & Lim, S. (2017). Connecting a missing link between participation in administration and political participation: The mediating role of political efficacy. *International Review of Administrative Sciences*, 83(4), 694-716. <https://doi.org/10.1177/0020852315591644>
- Parsons, T. (1964). *Social structure and personality*. New York: Free Press.
- Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pattie, C. J., & Johnston, R. J. (2009). Conversation, disagreement, and political participation. *Political Behavior*, 31(2), 261-285.
- Sotirovic, M., & McLeod, J. M. (2001). Values, communication behavior, and political participation. *Political Communication*, 18(3), 273-300. <https://doi.org/10.1080/10584600152400347>
- Stromsnes, K. (2009). Political consumerism: A substitute for or supplement to conventional political participation? *Journal of Civil Society*, 5(3), 303-314. <https://doi.org/10.1080/17448680903351834>
- Széll, G. (2018). Democracy and participation in the twenty-first century. *International Review of Sociology*, 28(2), 209-215. <https://doi.org/10.1080/03906701.2018.1477203>
- Taşdelen, M. (2010). *Siyaset sosyolojisi*. İstanbul: Kocav Yayınları.
- Unbehaun, H. (2006). *Türkiye kırsalında kliyentealizm ve siyasal katılım*. Ankara: Ütopya.
- van Deth, J.W. (2014) A conceptual map of political participation. *Acta Politica*, 49(3): 349-367.
- Weiss, J. S. (2020). What is youth political participation? Literature review on youth political participation and political attitudes. *Frontiers in Political Science*, 2(1). <https://doi.org/10.3389/fpos.2020.00001>